

Deze zomer hebben we niet veel gemerkt van hittegolven, we stonden eerder met onze voeten in het water. De extreme weersomstandigheden van de voorbije zomers drukten ons wel met de neus op de feiten. De klimaatverandering is volop bezig en ontwricht onze manier van werken. Voor welke uitdagingen staat de zorg?

DE WERKVLOER WARMT OP

Onderzoek van Reset.Vlaanderen (een fusie van Arbeid & Milieu en TransitieNetwerk Middenveld) ziet twee grote struikelblokken: de verouderde infrastructuur en het personeelstekort. Dat kan militant en verpleegkundige **Patricia Langoiroux** bevestigen. Zij zet zich al jaren in voor werkbaar werk - ook tijdens warme dagen - in het woonzorgcentrum waar ze 32 jaar werkt. Die kennis deelt ze ook met de diensten van de stad Veurne, waar ze deeltijds aan de slag is als burn-outcoach op de preventiedienst. Haar belangrijkste drijfveer om zo gepassioneerd met dit thema bezig te zijn? Het welzijn van de mensen op de werkvloer. “Blijje collega’s zorgen voor blijje bewoners en omgekeerd. Je goed voelen op het werk, dat is het allerbelangrijkste.”

Details maken mee het verschil

Vanaf 26°C treedt het hitteplan in werking in woonzorgcentra, een verplichting vanuit Vlaanderen. Ziekenhuizen vallen onder federale bevoegdheid en kennen die verplichting niet, gek genoeg. Patricia hielp mee met de invoering van het hitteplan op haar werkplek, waar de verouderde infrastructuur tekort schiet op warme dagen. “De zonwerende ramen houden de hitte niet buiten. Op warme dagen liep de temperatuur binnen al snel op tot 32 graden. Met ventilatoren kregen we het niet afgekoeld en er is enkel airco in de dagzaal. Kortom, het was niet meer te doen voor de collega’s en voor de bewoners.”

Een klimaatproof gebouw is een verre droom. Met enkele kleinere ingrepen proberen ze de temperatuur draaglijk te houden. “Overdag sluiten we de gordijnen. Mijn collega-militanten en ik hebben gevraagd aan de directie om de donkere binnenmuren licht te schilderen. Het verschil zit soms in de details, hè. Zoals water een smaakje geven, want altijd gewoon water drinken, worden onze bewoners ook beu. Als je alles bij elkaar optelt, is er de voorbije jaren veel veranderd.”

Extra drinken en afkoelen

Hoe ze het dan toch uithouden in het te warme gebouw? “Voldoende drinken is erg belangrijk, dus we gaan extra rond met drinken en delen drankkaartjes uit aan de bewoners. Dat betekent voor ons wel meer administratie om alles bij te houden. Naast extra drinken past de keuken zich aan met koude schotels of ijsjes. Dat hebben we vlot kunnen afspreken met onze traiteur.”

Afkoelen is ook noodzakelijk. “Door een zithoek met parasols te plaatsen en wandelingen in onze grote tuin te houden stimuleren we de mensen om naar buiten te gaan. De mensen van de animatie springen dan bij. We hebben recent ook twee dubbelfietsen gekocht om ritjes te maken met de bewoners.”

Het is goed dat Patricia en haar collega’s alert zijn, want de gezondheidsrisico’s voor oudere mensen zijn groot: dehydratie en constipatie, duizeligheid, vallen, blaasontstekingen ... “Door er meer op te letten zien we een merkbaar verschil ten opzichte van 10 jaar geleden. Preventie door extra drinken en afkoeling is beter dan medicatie.”

Creatief omgaan met personeelstekort

Al die maatregelen vergen extra inspanningen van Patricia en haar

“Een klimaatproof gebouw is een verre droom. Met enkele kleinere ingrepen proberen we de temperatuur draaglijk te houden.”

Patricia Langoiroux

een sense of urgency als het gaat om omgaan met de direct merkbare gevolgen van de klimaatverandering zoals hitte, maar die is er veel minder als het gaat over investeren in klimaatadaptatie op lange termijn. Een goed voorbeeld is de uitvoering van een hitteplan. Bij Patricia lukt dat goed, maar in ziekenhuizen of woonzorgcentra met minder personeel is dat niet evident. Het wrange aan zo'n plan is dat het meer werk betekent voor de werknemer. Eigenlijk zou het personeel tijdens een hittegolf ook meer moeten drinken en pauzeren, maar daar is door personeelstekort vaak geen tijd voor. Zorgers zijn fikkers, en tegelijk zijn de burn-outcijfers schrikbarend hoog. Er moet dus dringend geïnvesteerd worden in extra personeel.”

Investeren in gebouwen

Op het vlak van nieuwbouwnormen scoort Vlaanderen goed om de gevolgen van klimaatveranderingen op te vangen. “Maar het duurt jaren voor die nieuwe gebouwen er staan en ondertussen moet het personeel werken in moeilijke omstandigheden. Daarom zorgen ze voor verkoeling via airconditioning, wat dan weer minder ideaal is voor het klimaat. Die investeringen in infrastructuur moeten dus wel gebeuren, ook al plukken we daar pas over 10 à 20 jaar de vruchten van. De grootste uitdaging zit vandaag in het klimaatbestendig maken van de bestaande gebouwen. Vakbonden kunnen dat afdwingen door de de risico's voor de zorgmedewerkers in kaart te brengen.”

Gebrek aan visie en goede wil

Op andere domeinen van klimaatadaptatie hinkt het Vlaamse en federale beleid achterop, stelde ze vast. Heel wat zorginstellingen liggen bijvoorbeeld in overstromingsgebied. “Sinds deze zomer weten we hoe precair dat is - een ziekenhuis in het Luikse was zelfs tijdelijk onbereikbaar - maar er bestaat heel weinig toekomstgericht beleid rond.” Ook zo goed als onbestaand: een visie voor de inplanting van zorginstellingen in groene omgevingen, terwijl tal van studies het positieve effect aantonen van natuur op gezondheid. Of ideeën om het hitte-eilandeffect, waar veel zorginstellingen in de stad mee kampen, aan te pakken en de volksgezondheid te verbeteren.

collega's. Het onderzoek van Reset.Vlaanderen toont ook aan dat het structureel personeelstekort de uitvoering van hitteplannen in woonzorgcentra en hittemaatregelen in ziekenhuizen bemoeilijkt. Het woonzorgcentrum waar Patricia werkt, regelt dat door flexibel om te gaan met taken en sommige taken te laten vallen. Zo kunnen ze voorrang geven aan wat noodzakelijk is. “In het begin kreeg ik wel eens de reactie ‘Nóg werk erbij’. Want ja, de collega's moeten registreren wie wanneer drinkt, een extra drankronde doen, mensen naar buiten begeleiden ... We maken hier tijd voor vrij door het werk aan te passen en meer handen in te zetten: jobstudenten, mensen van de animatie ...”

Grote nood aan aangepaste kleding

Het personeel heeft natuurlijk ook last van extreme warmte. Patricia: “Voor mijn collega's kan ik als militant het grootste verschil maken.

Dat gaat van kleine maatregelen zoals drank à volonté, ijsjes en koude schotels tot grotere ingrepen als aangepaste kleding.”

Een gebrek aan aangepaste kleding is een algemeen probleem in de zorgsector. “Na een paar hete zomers zijn we naar de directie gestapt om te vragen of we toch geen T-shirt en korte broek mochten dragen in plaats van onze zware schort en lange broek. Toen we subsidies kregen voor nieuw materiaal, kochten we nieuwe uniformen aan. De directie ging vlot mee in ons verhaal.”

Sector in de frontlinie

Onderzoekster **Marjon Meijer** van Reset.Vlaanderen wilde weten hoe we in Vlaanderen tot een klimaatbestendige zorg kunnen komen en welke obstakels nu in de weg liggen. Waarom starten met de zorg? “Omdat die sector in de frontlinie staat. De werknemers lijden onder de warmte omdat de gebouwen verouderd zijn en onder een personeelstekort dat nog verergert wanneer collega's uitvallen door de hitte. En binnen tien tot dertig jaar krijgen ze ook nog eens te maken met de gezondheidsgevolgen van de klimaatverandering.”

Zorgers zijn fikkers

Tijdens haar onderzoek merkte ze een eigenaardige paradox op. “Er leeft

